

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
Задорожної Тетяни Андріївни
на тему: «Концептосфера української академічної пісні»
представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань «Культура і мистецтво» за спеціальністю
025 Музичне мистецтво

Актуальність теми дисертації Задорожної Т.А. «Концептосфера української академічної пісні» пов'язана із введенням у сучасну українську музикознавчу науку питання концептосфери української академічної пісні, екстраполюючи його з лінгвістики у когнітивне музикознавство. Актуальність теми також зумовлена дослідженням концептосфери академічної пісні як значущого явища національної культури. Академічна пісня включає широкий спектр понять, що стосуються традицій, стилістичних особливостей, виконавської майстерності та еволюції жанру. Аналіз концептосфери дає змогу глибше усвідомити специфіку української академічної пісні, її художньо-естетичні принципи та значення у формуванні національної ідентичності. Дослідження концептуальних аспектів камерно-вокальної творчості сприяє розвитку музикознавчої науки, розширює аналітичні методи та відкриває нові перспективи для подальших досліджень у сфері теорії музики, естетики та виконавського мистецтва.

Дисертаційна робота Тетяни Задорожної справляє позитивне враження логічною структурою, дотриманням наукового стилю викладення в ній матеріалів досліджень, що забезпечує доступність їх сприйняття.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відповідно до плану роботи науково-дослідної лабораторії за темою: «Імперативи духовного розвитку творчої особистості у сучасній Україні» (№ державної реєстрації 0118U003131).

Структура і зміст дисертації, відповідність встановленим вимогам.

Структура роботи ретельно продумана, матеріал подано логічно та послідовно, із дотриманням норм наукового стилю. Ґрунтовний аналіз тексту дисертації свідчить про глибоке розуміння досліджуваної проблематики та поставлених завдань. Виклад отриманих результатів відзначається системним підходом і всебічним опрацюванням матеріалу відповідно до теми дослідження.

Дослідження спирається на сукупність новітніх наукових методів: компаративно-типологічного, когнітивно-епістемологічного, феноменологічного, семантичного та герменевтичного, чим і забезпечується наукова ґрунтовність і оптимальність висвітлення як окремих аспектів дослідження, так і цілісної праці. Авторка запропонувала раціонально організовані алгоритми дослідження, акцентуючи увагу на феномені української академічної пісні як фундаментальному символі й генетичному коді національної музичної культури України. Теоретичною основою роботи обрала когнітивно-дискурсний вектор сучасної дослідницької практики. Доволі цікавою є історична ретроспектива розвитку камерно-вокальної творчості з кінця XIX ст. до реалій сьогодення.

Дисертаційне дослідження складається з анотації українською і англійською мовами, списку з 9-и наукових праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (221 найменувань) та додатків.

Вступ дисертаційної роботи містить загальну характеристику роботи та обґрунтування актуальності обраної теми досліджень. Авторкою сформульована мета і завдання досліджень, розкритий зв'язок роботи з науковими планами, відображена наукова новизна та практична цінність отриманих результатів.

У першому розділі детально розглянута понятійний апарат дисертації: «українська академічна пісня» – в понятійному окресленні її як феномена, що є мовно-музичним утвором і тому потребує метапоняттєвого опису, а також має власну терміносистему. Доведено, що метаформа «пісня» лежить в основі жанрово-стильових дефініцій «академічний солоспів» та «академічна пісня».

У цьому ж розділі описана концепосфера та концептуальна структура української академічної пісні з усіма її складовими: ментальне поле, тематичні групи (фрейми), концепти та мислеформи. Проведено аналіз термінологічних позначень «концепт» та «концептосфера» в контексті семантичних досліджень музичної мови та національної музичної культури. Відмітимо детальний аналітичний розбір питання музично-поетичних співвідношень в українській академічній пісні проведений дисертанткою та підкріплений практичними прикладами солоспівів українських композиторів різного періоду та стилів (підрозділ 1.3).

У другому розділі проаналізовано історико-стильовий вектор української академічної пісні в історичній ретроспективі. Схвальну оцінку заслуговує аналіз моделі української академічної пісні у творчості Миколи Лисенка, зокрема її сегментів в якості маркерів концептуальних структур національної професійної камерно-вокальної творчості. Камерно-вокальна творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої третини XX століття розглянута на доволі великій кількості творів композиторів різного покоління та різних стильових прикладів, зокрема таких як: імпресіонізм, експресіонізм, неофольклоризм, модернізм тощо. Третій підрозділ другого розділу присвячений аналізу зразків камерно-вокальної творчості композиторів другої половини XX ст., що є безперечно, важливим періодом у становленні моделі концептосфери української академічної пісні в історичній ретроспективі.

У третьому розділі розглянуто герменевтичну рецепцію концептуальної структури української академічної пісні, зокрема, змістові компоненти, образно-сміслові та жанрово-стильові інсталяції концептосфери української академічної пісні в контексті етнонаціональної ідентичності академічної музичної творчості та у дискурсі естрадної культури межі XX–XXI століть. Цінним у роботі дисертантки Задорожної Т.А. є наведення конкретних алгоритмів музично-виконавського аналізу вокальних творів у парадигмі концептосфери української академічної пісні, зокрема, адаптовані до дослідження варіанти підходу з теорії алгоритмізації: хронологічний, тематичний, функціональний, інтерактивний

(модульний), ітеративний, проблемно-орієнтований підходи. Застосування даного алгоритму музично-виконавського аналізу наведений на прикладі твору В. Герасимчука «Знов весна і знов надії» на слова Лесі Українки.

Зазначу безсумнівні позитиви роботи. Безперечна новизна теми дисертації є очевидною, оскільки в українській музикознавчій науці проблематика концептосфери української академічної пісні ставиться вперше. Інноваційним постає введення в музикознавчий оббіг цілої терміносистеми міждисциплінарного характеру за яким відбувається обґрунтування феномену «концептосфери української академічної пісні». Запропоновано спеціалізовану дослідницьку парадигму наукового пошуку щодо максимально широкого в культурологічному сенсі тлумачення феномена «українська академічна пісня». Для аналізу й тлумачення концептосфери української академічної пісні дисертантка обрала 117 зразків камерно-вокальної творчості українських композиторів, що реперезентують конкретні жанрово-стильві концепти та їхні симантими. Ґрунтовність аналізу засвідчує велика кількість опрацьованих монографій, фахових статей, матеріалів конференцій, а також статей в зарубіжних фахових журналах.

Визначальним у здобуванні *висновків* з проведеного дослідження постало доволі містке поняття – «концептосфера», яке як спеціальна дослідницька парадигма з власною терміносистемою існує на сьогодні в ролі ґрунтовних дослідницьких студій з дисциплінарно широкого вивчення явищ культурно-мистецького простору в ролі «ментального поля» та його «мислеформ». Також у висновках авторка стверджує, що використання отриманих результатів дослідження набуває сенсу у зв'язку з рекомендаціями щодо їх практичного використання у навчально-освітніх програмах з «Історії української музики», вокального виконавства та концертної діяльності. Одержані результати дають можливість студентам-вокалістам, педагогам з вокалу, концертмейстерам використовувати концептосферу як методологію, що сприяє усвідомленому формуванню національно-культурної ідентичності виконавців через дослідження

ідеї, концептів та фреймів, закладених у піснях. Проведені дослідження відкривають нові перспективи для аналізу й інтерпретації вокальних творів.

Відзначаючи науково-творчий потенціал дисертаційного дослідження, широту проблематики, що, безсумнівно матиме продовження в подальших теоретичних працях, все ж маємо певні зауваження, які жодним чином не применшують вартість роботи.

1. Стосовно заявлених хронологічних рамок дослідження. Виникає враження певних прогалин у розвитку окремих вокальних жанрів.

2. Варто також зробити уточнення, що автором першого вокального циклу в українській музиці був Микола Лисенко, а не Антін Рудницький як зазначає дисертантка (с.102).

В цілому дисертаційна робота Задорожної Тетяни Андріївни «Концептосфера української академічної пісні» за своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним і практичним підґрунтям та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи» про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), а її автор – ЗАДОРОВНА Тетяна Андріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва

Марія ЄВГЕНЬЄВА

Підпис
з а с в і д ч у ю:
Начальник відділу кадрів

Євгенівна